

Adrian Sadłowski

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Polska,

 <https://orcid.org/0000-0003-2969-4926>, a.sadlowski@uksw.edu.pl

Recenzja książki Leszka Balcerowicza *800 dni. Szok kontrolowany*, Czerwone i Czarne, Warszawa 2024, ss. 320

Review of the Book by Leszek Balcerowicz *800 dni. Szok kontrolowany*, [800 Days: A Controlled Shock] Czerwone i Czarne, Warszawa 2024, pp. 320

Słowa kluczowe: transformacja gospodarcza, plan Balcerowicza.

Keywords: Economic Transformation, Balcerowicz Plan.

JEL: P20, P21, P27

Wznowienie książki pt. *800 dni. Szok kontrolowany* uważam za ważne wydarzenie na polskim rynku wydawniczym książek ekonomicznych. Premiera jej trzeciego wydania miała miejsce 15 stycznia 2025 r. Publikacja ukazała się nakładem wydawnictwa Czerwone i Czarne przy wsparciu Fundacji Wolności Gospodarczej.

Książka składa się z dwóch części, obejmując w sumie 15 rozdziałów o krótkich, sugestywnych tytułach, sformułowanych w stylu dziennikarsko-publicystycznym. Zasadniczą część publikacji poprzedza wstęp Leszka Balcerowicza do trzeciego wydania oraz opracowane na tę okoliczność słowo wstępne profesora Antoniego Dudka – historyka i politologa z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Ponadto przytoczony został pochodzący z pierwszego wydania wstęp redaktora Jerzego Baczyńskiego. Na końcu książki zamieszczono zaś niewielki album czarno-białych zdjęć, spośród których duża część dokumentuje wystąpienia sejmowe Leszka Balcerowicza oraz jego spotkania w różnych gremiach, z przedstawicielami różnych organizacji, z dziennikarzami oraz z ważnymi postaciami tamtego okresu.

Książka jest intrygującą relacją Leszka Balcerowicza z okresu pełnienia przez niego funkcji wicepremiera i ministra finansów w rządzie Tadeusza Mazowieckiego (od 12 września 1989 r. do 12 stycznia 1991 r.) oraz w rządzie Jana Krzysztofa Bieleckiego (od 12 stycznia do 23 grudnia 1991 r.), spisaną przez redaktora Jerzego Baczyńskiego na podstawie rozmów obydwu panów, odbytych w lutym i marcu 1992 r. oraz utrwalonych w formie nagrań. Podczas nich Leszek Balcerowicz z dużą dokładnością i precyzją odtwarzał minione wydarzenia, posiłkując się notatkami. Dlatego też – choć książka powstała na podstawie rozmów przeprowadzonych *ex post* (gdy Leszek Balcerowicz nie był już członkiem rządu) – obszerne jej fragmenty są

Licencje Creative Commons 4.0

raczej bliższe sporządzanej na gorąco relacji niż wspomnieniom (por. Solska, 2025). Niemniej publikacja zawiera też sporo uogólnień oraz ocen działań podejmowanych przez rząd w ramach przyjętego planu gospodarczego.

Kwintesencją *800 dni...* jest wyjaśnienie istoty bezprecedensowego pakietu reform gospodarczych, które umożliwiły szybką transformację polskiego systemu gospodarczego, od gospodarki nakazowo-rozdzielczej do gospodarki rynkowej, oraz przybliżenie praktyki projektowania, konsultowania i wdrażania wielkich reform w ówczesnej Polsce – kraju o zrujnowanej, silnie zmonopolizowanej gospodarce, z szalejącą inflacją i ogromnym zadłużeniem zagranicznym. Proces transformacji postępował dynamicznie w sferze regulacji, co polegało na zwiększaniu roli rynku jako regulatora życia gospodarczego. Niezadowolający był natomiast postęp transformacji w sferze własności – tempo przekształceń własnościowych przedsiębiorstw państwowych, mających kluczowe znaczenie z punktu widzenia odchodzenia od dominacji w gospodarce własności państwowej na rzecz własności prywatnej, było bowiem powolne. Zmianom w sferach regulacji i własności towarzyszyło tworzenie instytucji właściwych gospodarce rynkowej (np. giełdy papierów wartościowych) oraz wzmacnianie i reorganizowanie już istniejących instytucji w związku z ich dostosowywaniem do nowej rzeczywistości (np. banku centralnego, administracji skarbowej).

W książce nie znajdziemy typowych dla opracowań ekonomicznych form wizualizacji informacji w postaci zestawionych w tabelach danych faktograficznych, wykresów czy schematów. Niemniej jednak jej zawartość treściowa jest bogata, a cechuje ją przy tym precyzja prowadzonych wywodów, w szczególności staranny opis logiki działań podejmowanych przez rząd i bardzo umiejętne zarysowanie ich kontekstu: uwarunkowań wewnętrznych i międzynarodowych, a – jeśli to było konieczne – również uwarunkowań proceduralnych (zwięzłe opisanie trybu pracy organów).

Lektura *800 dni...* to z pewnością duża gratka dla osób zainteresowanych sprawami kadrowymi. Stanowi źródło informacji o tym, kto znalazł się w gronie najbliższych współpracowników Balcerowicza i jaką pełnił rolę, jakie były poglądy poszczególnych osób na pojawiające się kwestie. Autor nie tylko zreferował stanowiska ścierające się w ramach prac zespołów doradczych i różnych ciał kolegialnych, lecz dokonał również oceny przyjętych kompromisów.

Książka zawiera wyważone opinie. Leszek Balcerowicz nie unika odpowiedzi na krytykę adwersarzy (ograniczając się przy tym do rzeczowej argumentacji), a nawet sam wylicza bolączki ówczesnej polityki gospodarczej (np. dalece nietrafne predykcje rządu, stanowiące podstawę planowania budżetowego). Czytelnik znajdzie w niej również sporo ciekawostek, także tych wykraczających poza sferę gospodarczą *sensu stricto*, a dotyczących np. ówczesnych spotkań dyplomatycznych. Niektóre z nich mają charakter anegdot, jak np. ta dotycząca praktyki działania służb porządkowych we Włoszech i Francji.

Z wypowiedzi Leszka Balcerowicza bije troska o zapewnienie sprawiedliwych rozwiązań systemowych oraz stworzenie sprawnych i silnych instytucji państwowych, dążenie do poprawy zastanej sytuacji poprzez likwidowanie przyczyn powstawania negatywnych zjawisk (a nie podejmowanie doraźnych działań jedynie łagodzących ich skutki), oraz wyczulenie na marnotrawstwo i forsowanie partykularnych interesów.

Niezależnie od przedstawionych walorów książki niektóre wątki – moim zdaniem – zostały podjęte w niej zbyt zdawkowo, a brak wizualnych form przekazywania treści może nieco utrudniać percepcję złożonych zjawisk gospodarczych. Wykresy i schematy mogłyby nie tylko stanowić wartościowe uzupełnienie wywodów, lecz również ułatwić odbiór prezentowanych treści, a nawet sprzyjać przyciągnięciu uwagi szerszej rzeszy potencjalnych czytelników. Podobną rolę mogłyby pełnić odpowiednie aneksy, jak na przykład kalendarium ważniejszych wydarzeń.

Przedstawione pokrótce atuty publikacji *800 dni...* sprawiają, że – pomimo pewnych mankamentów – jest ona bardzo atrakcyjna i godna polecenia nie tylko profesjonalistom, lecz również czytelnikom zainteresowanym makroekonomią, w szczególności zaś zagadnieniami transformacji systemowej i polską historią gospodarczą.

Bibliografia

Solska, J. (2025). Leszek Czarny i Biały. *Polityka*, 13(3508), 42–43.